

MAHKEMEİ TEMYİZ TEŞKİLÂTININ TEVSİNE VE TEMYİZ MERKEZİNİN ANKARA'YA NAKLİNE DAİR ADLİYE ENCÜMENİNİN (2/567) NUMARALI TEKLİFİ KANUNISI VE MAZBATASI

ADLİYE ENCÜMENİ MAZBATASI

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Heyeti Celilenin nazarı tasvibine arz olunan Ceza Kanununun tatbikatı hakkındaki kanun lâyihası münasebetiyle tanzim olunan mazbatada mufassalan arz olunan esbaptan dolayı mezkûr lâyihai kanuniyeden encümenimizce tefrik edilmiş olan Temyiz Mahkemesi Teşkilâtının tevsii ve buna müteallik sair ahkâmı havi maddeleri Adliye Vekili Mahmut Esat ve Mahkemei Temyiz Âzasından Hafız Fahri Beyefendiler huzurlarıyla mütalâa ve tetkik olundu.

Heyeti umumiyesi, Temyiz teşkilâtının ihtiyaca tekbül edecek surette tevsii ve vazâifinin yeni kanunların mevzuu ile mütenasiben tevzii hususâtına istinat etmesine mebnî şayanı kabul ve müzakere görüldü.

Madde 1. — Lâyihanın müzakeresi sırasında; hükümetçe Mahkemei Temyiz devairine bir Ticaret Dairesi ilâvesi hususundaki şekli teklif ile mevcut altı dairenin âza adetlerinin teksiri suretiyle takviyesi cihetleri uzun uzadıya münakaşa ve müzakere edilerek neticede ahiren Mahkemei Temyiz Heyeti Umumiyesi canibinden de mevcut devairin âzaları miktarı tezyit olunarak takviyesi emrinde ızhar ve vekâletçe iştirak olunan noktai nazar bugünkü teşkilâtımıza göre encümenince de daha nafi ve muvafık görülmüş ve benaberin Temyizin teşkilâtında bu esas umde ittihaz edilmiş ve üç senelik tecrübeden mülhem olan bu neticei zaruriye üzerine birinci maddenin şekli tespit olunmuştur.

1340 senesi umumî varidesi altmışbine baliğ olan Temyiz 1341 senesinde altmışbirbin dokuzyüz iş görmüş ve bu senenin ilk dört ayı zarfındaki varidesine nazaran 1926 senesi mecmu varidesi yetmişbini tecavüz edeceği muhakkak bulunmuştur. Her yeni hususi kanun binnetice Mahkemei Temyizin vezaifini mütemadiyen çoğaltmaktadır. Ezcümle Gümrük, Müskirat, Tütün ve Sigara Kâğıdı kanunlarının tevlit ettiği hadisattan dolayı her yerden tevarüt edip Temyizde toplanan ceza davaları Mahkemei Temyizi bizatihi meşgul edecek miktara vasıl olmakta iken iharen kibir, şeker ve gaz inhisarlarına mütedair kanunların vücude getirdiği memnuatı cezaiye miktarı da diğerlerinden aşağı kahtıyacağı varestei iştibahtır. Bu esash ve mühim sebebe adliye tarihinde mühim bir dönüm ve başlangıç noktası teşkil eden 1926 senesi zarfında çıkan hukukî ve cezai kanunlarla bütün ah-

kâmı asliyenin değişmiş olması halinin hasseten Mahkemei Temyize tahmil etmiş olduğu bâr-ı azîmi vezaif de inzımam edince Temyizin hal ve ati ihtiyacatiyle mütenasiben teyit ve takviyesindeki lüzum ve zaruret bütün teyidatiyle meydana çıkar.

Mahkemei Temyize mevcut devair Reisleri fevkinde bir Birinci Reis ilâvesi de birinci fıkrada izah olunan ihtiyacatın tevlit ettiği zaruret neticesidir. Filhâkika Temyiz Heyeti Umumiyesinin uhdesine mürettep vezaif yeni kanunların tatbik sahasına koyduğu yeni ahkâm ve esasat ile o nisbette kesbi ehemmiyet etmiştir. Bunların ehemmiyeti zatiyesi ile mütenasiben tanzim ve idaresi başı başına bir vazifei mühimmedir. Öyle iken bu mühimmeyi her biri on ilâ on beş bin raddesinde iş içinde yuvarlanmakta olan mevcut devair rüesasından herhangi birine munzam bir vazife mahiyetinde telâkki etmek, son mercii adaletin son sözüdeki ehemmiyeti asliye ve hayatiyeyi ihmal ve inkâr etmek olur.

Bununla beraber Muhakemei Temyizin şahsiyeti maneviyesine mürettep vazife bundan ibaret değildir. Memlekette adalet tevzii gibi vazifelerinin ehemmiyeti bariz olan hâkimlik sınıfındaki zevatın usulü terfii ve Temyiz hâkimliğine irtika edecek olanlar hakkında hâkimler kanunu ile kabul edilmiş olan usulün Mahkemei Temyiz Heyeti Umumiyesine pek mühim bir vazife teffiz ve tahmil etmiş olduğu gibi, yine şimdîye kadar ki meşhut tecaripten mülhem olmak üzere işbu kanun lâyihasına derç olunan bazı mevad dahi heyeti umumiye vazifesini ehemmiyetli surette tezyit etmiştir. Bunların heyeti mecmuasını hüsnü tedvir ve tanzim memleketin adalet ve emniyeti namına (vecibe) bir borçtur. Bu borç da bunlar için bizatihi mesul ve mükellef bir şahsiyet ikamesiyle yerine getirilmiş olur.

Birinci maddenin üçüncüden beşinciye kadar fıkraları Temyiz devairinden her birinin zaten görmekte oldukları vezaifi, yeni kanunların mevzuu ile mütenasip bir şekilde hüsnü tevzi ve taksim maksadına müpteni ve beşinci fıkrası Birinci Reislğin vezaifine mütedairdir.

Madde 2. — İkinci madde, heyeti umumiyenin hukuk ve ceza olmak üzere ikiye tefrikine matuftur. Yeni kanunlarla vücude gelen vaziyeti cedidenin şümül ve ehemmiyeti nazarı itibara alınca zamanımızın ancak ilim ve vukuf ile yürüyeabilen her teşkil

ve tesisinde en aslı bir ihtiyaç olan ihtisâsın bil-hassa Temyiz gibi her fiil ve iradesi içtimaiyatı hazıraya müessir bulunan bir mercii derece lüzum ve vücubu izahtan mustağni görülür.

Madde 3. — Üçüncü madde, Temyiz mukarreratı beyninde mümâsil mesailde hilâf hudusuna karşı tev-hidi içtihat maksadına matuftur. Mukarreratı Temyiziyenin mahâkim içtihadatına derece tesiri aşikâr olmasına göre Temyiz kararlarında husule gelebilecek tezat ve mübânenetin alâhalihi terki mahâkimi müşkülâta ve halkı mahkemelere karşı emniyetsizliğe sevkeder. Bu da adaleti memlekete sui tesiri dokunacak neticelere balığ olur. Halbuki Temyizin en mühim vazifesi memlekette adaletin vahdet ve ittırat dairesinde hüsnü tevziine hizmet olduğu nazarı itibara alınca kendi şahsiyeti dahilinde muhtelif cüzülerin efâl ve ârâsından herşeyden ziyade kendisinin müteessir olması ve böyle olunca da herhangi muhtelifünfih hadisenin herkesten evvel bizzat çarei hal-line tevessül etmesi kendisi için bir vazife olmak icap eder. Bu ise husulü maksada kanunen imkân bahşolacak vesailin istikmaline muhtaç olacağından üçüncü madde bu sebeple kaleme alınmıştır.

Son fıkra, Heyeti Umumiyyenin neticeî ârâca lede-l-hace maruz kalabileceği müşkülâta karşı bir tedbir olmak üzere mevzudur.

Madde 4. — 4 ncü madde, Hukuk dairelerinde zaten mevcut olan tashihi karar usulü bazı kuyut ve şurut tahtında cezaya dahi teşmil olunmaktadır.

Dereceî lüzumuna vakit vakit Meclisi Âliye intikal eden hatayı adlilerin vücududa bir delili kâfi olan bu tarikin adaleti teyit ve takyiyeye hizmeti aşikâr olmakla beraber, suiistimale müsait bulunması ciheti de kabili inkâr olmamakla temini hakka hizmet yerine ümnü asâyiş ve adaleti memlekete suisirayetine mahal kalmamak üzere bu hak ve salâhiyetin ancak Başmüddeiumumiliğe hasren tevdi ve teffizi münasip görülmüş ve binaenaleyh 4 ncü madde bu bapta bazı kuyut temini tahtında kaleme alınmıştır.

Madde 5. — 4 ncü madde ile istihdaf olunan tashihi karar usulünün temin edemeyeceği nıkata karşı beşinci madde ile Başmüddeiumumiliğe bir hak daha tevdi kılınmıştır. Beyn-el-devair halli ihtilâfa mütedair olan madde esbabı mucibesinde zikrolunan mahzurlar Başmüddeiumumilikle devairi temyiziye-den biri arasında nümayan olacak ihtilâf içtihatında da haizi tesir olmasına ve mamafih mensup oldukları mahkemeye karşı diğer müddeiumumilerin haiz ol-

dukları bir haktan Başmüddeiumumiliğin mahrumiyeti hikmeti teşekkülüyesiyle kabili telif bulunmamasına binaen, hukuku ammenin en yüksek bir mercii nıgehbanı olmasının istilzam ettiği zarurati mantikiyeye tebean dairei hususiye kararına karşı Başmüddeiumumiliğe hakkı itiraz verilmesi münasip görülmüş ve o vechile tespit olunmuştur.

Madde 6. — Mahkemei Temyizin münasip bir zamanda merkezi Cumhuriyete nakli, gerek Hükkâm Kanunu mucibince tefrik ve intihap encümenlerinin Temyiz uzuvlarından terkihi meşrut bulunması ve gerek Adliye nizamnamei dahilisi iktizasınca mevcudiyeti maslahaten zaruri bulunan Islahatı adliye komisyonu ve Encümeni adliye gibi meracii mahsusanın teşekkülüne imkân temin edebilmesi nıkati nazarıdan levazımı umurdan olmakla Adliye Vekâletinin cümlei makasidından bulunan bu keyfiyet encümenimizce de muvafık görülmüş ve şu kadar ki nakil zamanının tayini Vekâlete bırakılmıştır. Heyeti umumiyesiyle lâyiha, Mahkemei Temyizin faaliyetini teshile ve netayici faaliyetinden semeratı matlube husulünü temine hadim olmak itibariyle adaleti memlekette bugünkü vaziyet icabatıyla mütenasip bir inkişaf husulünü istihdaf eden teşkilât ve mevzuatı hazıranın bir neticeî zaruritesi olmakla, mahiyetindeki müstaceliyetten dolayı müstacelen müzakeresi tekliyle Heyeti Umumiyyenin nazarı tasvibine arz olunur.

Adliye Encümeni

Reis Vekili	Bu mazbata muharriri
Konya	Kastamonu
Refik	Ali Nazmi
Kâtip	Âza
Saruhan	Bozok
Kemal	Ahmet Hamdi
Âza	Âza
Antalya	Mersin
Ahmet Saki	Osman Niyazi
Âza	Âza
Kastamonu	Çorum
Necmettin	Münir
Âza	Âza
Denizli	Menteşe
Necip Ali	Şükrü Kaya
Âza	Âza
Konya	Sinop
Tevfik Fikret	Yusuf Kemal

Âza

Kastamonu
Hasan Fehmi

Mahkemei Temyiz Teşkilâtının Tevsiine ve Temyiz Merkezinin Ankara'ya Nakline dair Kanun

Madde 1. — Mahkemei Temyiz teşkilâtının tevsiine dair 14 Teşrinisani 1339 tarihli kanunun ikinci ve üçüncü ve mehâkim teşkilâtına ait ahkâmı muadil 8 Nisan 1340 tarihli Kanunun 8 nci maddeleri yerine aşağıdaki madde konulmuştur:

1. — Temyiz Mahkemesi; üç hukuk ve üç ceza dairesinden müteşekkil ve her birinin vazifesi bu kanun ve Usulü muhakemat ve Sulh hâkimleri kanunları ile muayyendir.

2. — Temyiz dairelerinden her biri bir Reis ve altı azadan terekkip ve beş zat ile teşekkül eder. Bunlardan maada Temyiz Heyeti Umumiyesinden gösterilecek ihtitâç üzerine lüzumu kadar ihtiyat aza dahi bulunabilir. Daire Reislerinin fevkinde bir Birinci Reis ve Başmüddeiumumilik refakatinde bir Başmuavin ile lüzumu kadar muavin buhur.

3. — Ceza Kanununda idam ve müebbet ve muvakkat ağır hapis ve müebbet sürgün ve beş sene den fazla hapis ve hidematı ammeden müebbeden memnuiyet cezalarını müstelzim cürümlere ait hüküm ve kararlar Birinci ve Birinci Daire vezaifi haricinde kalan cürümlere ait veya bu davalara müteferri bircümle hüküm ve kararlarla cezada nakli dava ve Ceza Tatbikatı Kanununun 36 nci maddesiyle Temyize mevdu kısma müteallik tayini merci hususattı İkinci, ve kabahat davalarıyla bütün hususi kanunlarda cezayı mucip fiillere ve tashihi sin ve kayıt ve isim ve damga cezayı nakdisi davalarına mütedair kararlar Üçüncü Ceza dairelerinde temyizen tetkik olunur.

Muhakemeleri Temyize mevdu hâkim ve valilerin muhakemesi fiilin mahiyetine göre mümasil fiillerin mercii temyizi olan daireye ait ve bu bapta sudur edecek kararların ahkâmı usulîye dairesinde Temyiz sıfatı ile tetkiki Ceza Heyeti Umumiyesine racidir.

4. — Hukuk dairelerinden Birincisi; İkinci ve Üçüncü hukuk dairelerinin vazifeleri haricinde kalan hukuk ve ticaret davalarına, İkincisi aynı haklar müstesna olmak üzere şahsa ve aileye ve mirasa müteallik hukuk işleriyle hukuk ve ticarete alelîtlak nakli dava ve tayini merci hususattına ve Üçüncüsü Sulh Kanunu ahkâmına tevfi ken sulh mahkemelerince görülen hukuk ve ticaret işlerine müteallik hüküm ve kararları temyizen tetkik eder. Ahkâmı mahsusası dairesinde aleni mürafaa ve tashihi karar hususattı kemakân caridir.

5. — Temyiz Birinci Reisi, Heyeti Umumiyelere riyaset ve bu heyetlere mevdu vazifeleri tanzim ve idare, azayı dairelere tevzi ve ledelhace işi nisbeten az olan dairenin bir azasının işi çok olan daireye muvakkaten sevk ve Mahkemei Temyizin intihabata müteallik işleri hakkında Vekâletle muhabere eder. Daire Reisi ve azaları Birinci Reisin göstereceği lüzum üzerine Heyeti Umumiye vazifesinde Birinci Reise muavenet ve Birinci Reisin mazeretinde reislere en kıdemlisi kendisine vekâlet eder.

Madde 2. — Mahkemei Temyiz Heyeti Umumiyesi ceza ve hukuk olmak üzere iki kısımdır. Ceza Heyeti Umumiyesi ceza ve Hukuk Heyeti Umumiyesi hukuk dairelerinden teşekkül eder. Her iki kısımda kendi adedi müretteplerinin üçte ikisinin içtimaiye nisabı müzakere ve mevcudun üçte ikisinin ittifa kiyle nisabı ekseriyet hasıl olur.

Heyeti Umumiyede ekseriyet temin olunamıyan mesailde o kısma mensup olup müzakereye iştirak etmemiş olan aza celp olunur bu suretle de sülûsan ekseriyet temini kabil olamazsa her iki Heyeti Umumiye içtimaa davet ve ikinci fıkra mucibince teşkil olunarak ekseriyeti mutlaka ile karara raptolunur.

Madde 3. — Temyizin iki dairesi veya bir dairenin iki kararı arasında birbirinin aynı meselelerde tezat ve mübayenet görüldüğü veya takarrür etmiş bir içtihadın tebdiline ihtiyâç hasıl olduğu takdirde Temyiz Birinci Reisi alâkadar dairelerden mütebayin ilâmları veya içtihadın tebdiline saik olan sebepleri mutazammun evrakı celp ve telhis ve nüshalarını teksir ile içtimadan en aşağı üç gün evvel Heyeti Umumiyeye tevzi ve içtima gününü de tayin eder. Bunun üzerine alâkadar daireler dahi azasından birini o dairenin noktaî nazarını teşrih ve müdafaaya memur eyler. Her kısmın üçte ikisiyle teşekkül edecek Heyeti Umumiyede ve ceza işlerinde Başmüddeiumuminin de huzuriyle keyfiyet tetkik olunduktan sonra neticede bu mevcudun üçte ikisinin ittifa kiyle ittihaz olunacak karar mümasil işlerde ma-bih-il-imtisâl olur.

Bu meseleler Temyiz Birinci Reisi, Başmüddeiumuminin veya alâkadar dairelerin sevkiyle muttali olabileceği gibi re'sen dahi vaziyet eder.

Madde 4. — Mahkemei Temyiz kararlarına karşı cezada tashihi karar usulî ancak hüküm ve kararın zat ve mahiyetine doğrudan doğruya müessir olmak üzere temyiz lâyihasında veya tebliğnamede dermeyan olunan bir hususun temyiz ilâmında meskûtinan h kalması halinde caridir.

Tashihi karar talebi Başmüddeiumumiye aittir. Bu talep üzerine Temyiz tetkikatı asıl ilâmı vermiş olan hususi dairece icra olunur.

Mahalli Müddeiumumileri re'sen veya alâkadar olanların müracaatı üzerine Başmüddeiumuminin bu bapta nazarı dikkatini müdellel mütalâata müsteniden celp ve evrakını ırsal ederler. Ancak müracaatı vakıayı mucip tashih görmezlerse mücerret bu yüzden dolayı ilâm hükmünü tehir edemezler.

Başmüddeiumumi müracaatı vakıayı bittetik göreceği lüzum üzerine ilâmın icrasını veya tehirini derhal mahalline iş'ar ve badehu muktezasına tevessül eyler.

Madde 5. — Ceza dairelerinden birinin kararına karşı Başmüddeiumumi ilâmın kendisine tevdi tarihinden itibaren iki hafta zarfında Ceza Heyeti Umumiyesine itiraz hakkını haizdir.

Madde 6. — Mahkemei Temyizin münasip bir zamanda Cumhuriyet Merkezine nakline Adliye Vekili mezundur.

Madde 7. — Teşkilât ve Usulî Muhakemat Kanunlarıyla sair kanunların işbu kanuna muhalif ahkâmı mülgadır.

Madde 8. — İşbu kanun 1926 senesi temmuzunun birinci gününden itibaren meridir.

Madde 9. — İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

